

Uticaj nekih sredstava za zaštitu bilja na odrasle jedinke crne pljosnate stonoge (*Capnodis tenebrionis* (L.)) u voćnjacima koštičavog voća

Автор(и): гл. ас. д-р Мария Христозова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; доц. д-р Мариета Нешева, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; главен експерт Даниела Ангелова, Институт по овощарство – Пловдив, Селскостопанска академия, София; гл.експерт Лейда Тодорова, Институт по овощарство – Пловдив, ССА

Дата: 12.03.2026 *Брой:* 3/2026

Apstrakt

Crni pljosnati korenar je rasprostranjen širom zemlje i nanosi ozbiljnu štetu koštičavim i nekim jabučastim vrstama voćaka. Poslednjih godina primećen je porast gustine populacije štetočine, što zahteva sprovođenje hitnih mera za ograničavanje njene gustine i nanete štete.

Crni pljosnati korenar (*Capnodis tenebrionis*) je jedna od najopasnijih štetočina koštičavih vrsta voćaka. Vrsta je rasprostranjena u mnogim evropskim zemljama i godišnje nanosi ozbiljne štete. U mediteranskom regionu, prvenstveno napada gajene i divlje drvenaste i žbunaste vrste iz familije Rosaceae (Marannino i de Lillo, 2007).

U Bugarskoj, između 1951. i 1955. godine, štetočina je bila odgovorna za propast 40.000 stabala u samo jednom okrugu. Ovo je zahtevalo hitno proučavanje njene biologije i mogućnosti suzbijanja kako bi se ograničilo širenje i šteta od štetočine. U našoj zemlji, vrsta razvija jednu generaciju tokom dve godine i prezimljava kao larve različitog uzrasta na mestu oštećenja, kao lutka u lutkinoj komori na kraju hodnika u oštećenim korenima i kao odrasla jedinka u zemljištu (Kaitazov, 1958; Ben-Yehuda i sar., 2000). Štetu nanose i odrasle jединke i larve, ali je ekonomski najznačajnija šteta ona koju nanose larve. Odrasle jединke glodaju pupoljke mladih izdanaka i peteljke listova, što dovodi do opadanja listova (Slike 1 i 2).

Slike 1 i 2. Odrasli crni pljosnati korenar (levo) i oštećenje (desno)

Larve napadaju korenje, progrizajući hodnike i galerije i uništavajući kambijumski sloj drveta (Slike 3 i 4). Napadnuta stabla pokazuju znake stresa od suše i nedostatka vlage, a kasnije se suše (Özyurt Koçakoğlu i sar., 2020).

Slike 3 i 4. Larva i oštećenje korena (levo) i lutka u osnovi korena (desno)

Tokom perioda 2024-2025. sprovedena su brojna posmatranja u regionu Plovdiv u vezi sa pojavom štetočine, gustom populacije, kao i testiranje nekih mera suzbijanja.

U 2025. godini, u poljskim uslovima u zasadima šljiva u okolini Plovdiva, testirano je nekoliko hemijskih aktivnih supstanci za suzbijanje odraslih jedinki crnog pljosnatog korenara. Tokom letnjih meseci proučavana je biološka efikasnost nekoliko hemijskih proizvoda za zaštitu bilja (deltametrin, acetamiprid, hlorantraniliprol, lambda-cihalotrin, esfenvalerat i tau-fluvalinat). Svi proizvodi su testirani u odgovarajućim koncentracijama koje preporučuju proizvođači. Nakon tretiranja odraslih insekata, rezultati su zabeleženi nakon 24h, te 3., 5., 7. i 9. dana posle tretmana.

Testirani proizvodi su pokazali slabu biološku efikasnost protiv odraslih crnih pljosnatih korenara, budući da je najveća stopa mortaliteta jedinki dosegla samo 30% (hlorantraniliprol i lambda-cihalotrin). Za dve druge aktivne supstance zabeležen je mortalitet od 20% (tau-fluvalinat i acetamidrid), a za ostale je bio ispod 20%.

Niska toksičnost testiranih aktivnih supstanci može se objasniti činjenicom da su ovi proizvodi među najčešće korišćenim u voćarstvu za suzbijanje brojnih štetočina u voćnim kulturama. Njihova široka upotreba dovodi do razvoja rezistencije kod štetočina, uključujući i crni pljosnati korenar.

Kao preporuka, u voćnjacima gde su primećene prve odrasle jedinke ili je gustina veoma niska, može se primeniti tretman hlorantraniliprolom i lambda-cihalotrinom. Međutim, u zasadima sa visokom gustinom štetočine, efikasnost primene ovih aktivnih supstanci odvojeno za suzbijanje odraslih jedinki biće nezadovoljavajuća.

Reference

1. Marannino, P., & de Lillo, E. (2007, Januar). *Capnodis tenebrionis* (L. 1758)(Coleoptera: Buprestidae): morfologija i ponašanje larvi neposredno posle izleganja, i uticaj vlažnosti zemljišta na izleganje jaja. U *Annales de la Société entomologique de France* (Vol. 43, No. 2, str. 145-154). Taylor & Francis Group.
2. Kaitazov, A. (1958). *Capnodis tenebrionis* L. Bionomija i mere suzbijanja.
3. Özyurt Koçakoğlu, N., Candan, S., & Çağlar, Ü. (2020). Histomorfologija digestivnog trakta odraslih jedinki *Capnodis tenebrionis* (L. 1758)(Coleoptera, Buprestidae). *Microscopy and Microanalysis*, 26(6), 1245-1254.
4. Ben-Yehuda, S., Assael, F., & Mendel, Z. (2000). Poboljšana hemijska kontrola *Capnodis tenebrionis* i *C. carbonaria* u zasadima koštičavog voća u Izraelu. *Phytoparasitica*, 28(1), 27-41.

* Ovaj članak je deo seminara: "Nauka i praksa u zaštiti bilja", održanog 19.02.2026. na Međunarodnoj poljoprivrednoj izložbi AGRA 2026